

Sluttrapport

Musikalske ressurser for barnefamilier

Maren Metell
Bergen, januar 2021

Forord

En stor takk til alle barn og familier som valgte å ta del i musikkafeen, til alle som vart med å utvikle og teste musikalske ressurser og til NFU for samarbeid og til Stiftelsen Dam og Polyfon for støtte. Det har vært en stor glede å jobbe med dette prosjektet.

Sammendrag

Målet med prosjektet var todelt: å skape en sosial og musikalsk møteplass hvor barn og deres omsorgsgivere kan få gode opplevelser av samspill og fellesskap og i samarbeid utvikle praktiske ressurser som taktile sangkort, tilpasninger av aktiviteter og instrumenter som skal gjøres tilgjengelig for andre familier og fagpersoner. Musikkafeen har vært et ukentlig tilbud fra februar til desember 2019. I perioden januar til desember 2020 ble det utviklet flere musikalske ressurser basert på prosjektet, utarbeidet en nettressurs og gitt veiledning over Zoom til barnefamilier som ønsket å ta i bruk musikk. Prosjektet bidrar til kunnskap om tilrettelegging av musikalske aktiviteter og ressurser som sangkort om å utvikle slik utforming i tett samarbeid med småbarn og deres familier.

Bakgrunn for prosjektet

Sped- og småbarn med sammensatte vansker og deres omsorgsgivere kan ha vært på sykehus den største delen av livet til barnet, noen ganger opplevd traumatiske hendelser og hatt lite mulighet til å oppleve gjensidig samspill. Forskning viser at musikk(terapi) er en ressurs for tilknytning, kommunikasjon og tidlig interaksjon for småbarn og deres omsorgsgivere i sårbare situasjoner (Jacobsen & Thompson, 2017), men denne ressursen er ikke alltid like tilgjengelig for familier hvor ulike kommunikasjons- og persepsjonsstiler er til stedet. Som NFU (<http://www.nfunorge.org/globalassets/nyheter-nfu-sentralt/dokumenter/foreldrestottetjenesten5.pdf>) påpeker har småbarn med utviklingshemning et like stort behov som andre for kjærlighet, omsorg og stimulering. Musikkterapi et ressursorientert, forebyggende tiltak for å fremme gjensidig interaksjon mellom barn og foreldre (Haslbeck, 2012; Jacobsen & Thompson, 2017).

Ofte er musikk og musikalsk interaksjon noe barn og foreldre kan ta i bruk i en sårbar livssituasjon uansett om de har det vanskelig ellers. Andre ganger kan det være behov for hjelp til å bli minnet om egne musikalske ressurser eller tilrettelegge for samspill og kommunikasjon når deltakere har ulike måter å oppleve verden på. Tilgang til musikk har både en praktisk og et politisk nivå og involverer tilrettelegging av aktiviteter, instrumenter, kommunikasjon og omgivelsene.

Dette prosjekt utforsker derfor sammen med en gruppe av funksjonshemmede barn og deres familier under hvilke betingelser musikk oppleves som meningsfullt og blir tatt i bruk. Målet er å samskape kunnskap om hvordan musikalske aktiviteter og ressurser kan tilrettelegges. Prosjektet er knyttet til samfunnsmusikkterapitradisjon (Stige & Aarø, 2012) og tilnærmingen er informert av aksjonsforskning (Lewin, 1946/1948) og emansipatorisk forskning om funksjonsnedsettelse (Barnes, 2003). Det brukes etnografiske strategier som deltakende observasjon, video og notater for å utforske hvordan, når og for hvem musikk blir tilgjengelig som en helseressurs. DeNora's (2003) «musical event scheme» benyttes for å analysere hvordan dette skjer i en situert kontekst over tid.

Det er lite møteplasser for familier som er annerledes og foreldrene forteller at det kan særlig i første tiden være sårbar å sammenligne sitt barn med barn som følger en «normal» utvikling (Metell & Larsson, 2018). Musikktilbud som babysang eller musikk fra livets begynnelse er ofte dårlig tilrettelagt for barn med ulike persepsjonsstiler og behov for tilrettelegging. Det er behov for tilbud som ivareta mangfold på en positiv måte som fokuserer og støtter under ressursene framfor å fokusere på vanskeligheter. Familier hvor ulike kommunikasjons- og persepsjonsstiler er til stedet kan ha stort utbytte av tilrettelegging av aktiviteter og musikalske ressurser som sangkort og det er dette som har vært hovedfokus i dette prosjektet. Antakelsen har vært at musikkterapeuter med sin kunnskap om å gjøre det som musikk kan tilby tilgjengelig og nevrodiverse familier med sin kunnskap, interesser og behov har utbytte av å utforske musikkens tilgjengelighet og mening sammen.

Prosjektet var et samarbeid med Bergen kommune og knyttet knyttet til Barne- og familietjenesten. Deltakere ble rekruttert gjennom helsestasjonene, PPSene, Statped og habiliteringstjenesten i Bergen.

Deler av prosjektet er knyttet til min doktorgrad ved Nordoff Robbins, Goldmiths, Universitetet i London. Doktorgraden har som mål og utforske tilgjengelighet og betydning av musikalsk samhandling i kontekst av mangfold. I denne forbindelsen har jeg laget jeg notater og analyserer audio- og video opptak. Det har blitt utviklet et informasjonsskriv til familiene som forklarer prosjektets målsetting og hva det vil innebære å delta. Det er ulike etisk aspekter knyttet til prosjektet. Disse innebærer anonymitet og konfidensialitet av deltakere, sletting av data-material og sensitivitet til barnets og familien sine behov. Prosjektet er meldt til og godkjent av NRREC (Nordoff Robbins Ethics Committee) og NSD. Det ble innhentet informert samtykke av de familiene som ønsker å delta. Siden prosjektet utvikles sammen med familiene over tid er det viktig å ikke se på samtykke som noe som gis i begynnelsen, men en prosess.

Målsetting og målgruppe

Målsettingen har vært å skape en sosial og musikalsk møteplass hvor barn og deres omsorgsgivere kan få gode opplevelser av samspill og fellesskap og i samarbeid utvikle praktiske ressurser som taktile sangkort, tilpasninger av aktiviteter og instrumenter som skal gjøres tilgjengelig for andre familier og fagpersoner.

Målgruppen var barn (0-4) med utviklingshemming og andre diagnoser (dette inkluderer f.eks barn med ulike syndromer, medfødte eller ervervede hjerneskader) og deres familier som foreldre, søsken, besteforeldre og andre omsorgspersoner.

Prosjektgjennomføring

Musikkafeen har vært et ukentlig tilbud fra februar til desember 2019. I perioden januar til november 2020 ble det utviklet flere musikalske ressurser basert på prosjektet og sendt ut til familier som ønsket å samarbeide om utvikling av tilrettelagte musikalske ressurser teste sangkort og sangbøker, utarbeidet en nettressurs og gitt veiledning over Zoom.

Gjennom prosjektperioden har 10 familier benyttet seg av musikkafeen som fant sted på lørdager på en helsestasjon i Bergen. Noen deltok hele prosjektperioden og noen i kortere perioder. Vi fant sammen frem til en organisering hvor vi hadde en noenlunde strukturerte musikkstund og kaffe, frukt og kjeks i etterkant. Innholdet i musikkstund var kjente barnesanger, aktiviteter med fallskjerm og utvikling og utprøving av ressurser som sangkort (med taktile tegn/tegn til tale) tilpassede instrumenter. Vi har funnet ut av at det var viktig med varierte aktiviteter (noen rolige og noen med mye fart) og at vi trengte mange gjentakelser av sanger. Det har vært stor interesse for tegn til tale i gruppen, derfor ble dette et fokus og vi har i samarbeid laget små og store sangkort og to bøker for å se hva som fungerer best. For en familie var det viktig med taktile tegn og denne familien har jeg besøkt hjemme noen ganger for å kunne samarbeide med barnet i kjente omgivelsene.

Jeg hadde planer om å få presentere musikalske ressursene til andre faggrupper for å få innspill, men hadde bare mulighet til en tur til Oslo for å møte spesialpedagoger ved fagavdeling syn i Oslo og møte en familie for utprøving og planlegging av ressurser. På grunn av Covid 19 pandemien ble det ikke mulig å reise etter det - en konferanse kansellert og det var ikke mulig å reise for å holde innlegg for ulike organisasjoner slik som planlagt.

Jeg har derfor i dialog med NFU brukt midlene til å produsere mer musikalske ressurser og til å tilby rådgiving om bruk av musikalske ressurser for familier med småbarn med behov for tilrettelegging via Zoom. Jeg har også opprettet en Youtube kanal med sanger og aktiviteter.

Prosjektet har blitt evaluert gjennom utvikling og gjennomføring av musikkafeen og på en mer overordnet nivå i juni og desember i samarbeid med familiene. Foreldre har gitt uttrykk for at det har vært veldig viktig for dem å møte andre familier i samme situasjon. Å kunne dele erfaringer, bekymringer og gleder har de beskrevet som noe veldig berikende og noen av familiene har også møtes utenfor prosjektet etter hvert. «Fellesskapet med de andre familiene vi er sammen med på musikkafeen er svært viktig for oss» sa en mor til journalisten fra NFI som besøkte oss. Foreldrene framhever også at de har fått nye ideer og påfyll av sanger og at barna ofte fortsetter med det vi har holdt på med i musikkafeen hjemme. Prosjektet har også blitt evaluert sammen med Bergen kommune.

Resultater

Målet med å skape en sosial og musikalsk møteplass hvor barn og deres omsorgsgivere kan få gode opplevelser av samspill og fellesskap har blitt nådd. Det har vært gode tilbakemeldinger fra familiene som var med på musikkafeen og det har vært en stor etterspørsel etter tilrettelagte sangkort og sangbøker i andre prosjektfasen.

Musikkafeen har skapt økt kompetanse om hvordan musikalske aktiviteter kan tilrettelegges og hvordan ressurser blir tilgjengelig. Datamaterialet fra prosjektet viser hvordan både småbarn, foreldre og meg selv som musikkterapeut samskaper musikalsk samhandling og utvikler praksisen og musikalske ressursene sammen. Erfaringer fra musikkafeen viser også at tilrettelegging for barn og familier med ulikt behov er kompleks og at noe som kan gjøre en aktivitet mer tilgjengelig for et barn kan gjøre den mer utilgjengelig for et annet barn (et eksempel er dette er tempo og toneleie av sanger). Det er derfor veldig viktig å ha god kunnskap om gruppen og hvordan aktiviteter kan tilpasses og varieres i gruppen.

Gjennom prosjektet har det blitt utviklet ca. 40 sangkort og seks sangbøker og ca. 10 tilpassede instrumenter. Ressursene ble laget i og gjennom musikkafeen og noen i andre prosjektperioden fra januar til november 2020.

Noen eksempler:

Figure 1 Sangkort for lille måltrost, på låven sitter nissen og baby shark

Figure 2 Boksider for alle fugler med tegn til tale og Hjulene på bussen taktil og med punktskrift

Figure 3 To rangler basert på barnas interesser

Materiell som ble utviklet gjennom prosjektet, ideer til å lage sangkort selv og råd om tilrettelegging er tilgjengelig på www.musikalskeressurser.net.

Erfaringer fra musikkafeen har frem til nå blitt formidlet på europeisk musikkonferanse i Aalborg (Metell, 2019a), Polyfon konferanse (Metell, 2019b), verdens musikkterapikonferanse i Pretoria (online) (Metell, 2020a) og barnehageforskningskonferanse i Bergen (Metell, 2020b)

Musikkafeen har blitt omtalt i NFU sitt medlemsblad «Samfunn for alle». Deler av dette prosjektet inngår også i mitt doktorgradsarbeid og blir publisert i en PhD avhandling.

Konklusjon og veien videre

I prosjektperioden var det beskrevet et ønske om at prosjektet ikke bare ville videreføres, men også utvides. Etat for barn og familie i mellomtiden et mer tydelig fokus på psykisk helse for barne- og familiehjelpen og selv om det ikke utelukker barn med funksjonsnedsettelse så de ikke mulighet til å videreføre dette tilbudet for øyeblikket. Imidlertid er musikkterapitilbudet under utbygging og det har blitt ansatt tre musikkterapeuter som jobber i Barne- og familiehjelpen og dette prosjektet har bidratt til at sped- og småbarnsfamilier i sårbare livssituasjoner er en av de prioriterte grupper som skal gis tilbud til.

Jeg er sammen med en mor som har vært med i prosjektet i dialog med andre fagpersoner og brukerrepresentanter for å opprette en non-profit organisasjon. Denne organisasjonen skal ha som mål å fortsette arbeidet med å gjøre musikk tilgjengelig for barnefamilier med sammensatte behov. Satsingsområder vil være å lage musikalske ressurser, tilby hjemmebasert musikkterapi, opprette møteplasser (sosiale og musikalske prosjekter som f.eks et tegn/alternativ og supplerende kommunikasjons-kor, musikkgrupper for familier, tilrettelagte konserter) og rådgivning til enkeltpersoner og aktører som ønsker å tilrettelegge sine musikkaktiviteter for barn og familier med ulike behov.

Referanser

- DeNora, T. (2003). *After Adorno: Rethinking Music Sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jacobsen, S., & Thompson, G. (2017). *Music therapy with families: Therapeutic approaches and theoretical perspectives*. London: Jessica Kingsley.
- Lewin, K. (1946/1948). Action Research and Minority Problems. In: Lewin, K. *Resolving Social Conflicts. Selected papers on Group Dynamics*. New York: Harper & Brother Publishers.
- Metell, M. & Larsson, M. (2018). Musikk fra livets begynnelse når livets begynnelse har vært tøft. Innlegg på Polyfon konferanse (<https://gamut.w.uib.no/polyfon/polyfon-konferansen/musikk-fra-livets-begynnelse-nar-livets-begynnelse-har-vaert-toff-praksis-og-brukererfaringer-fra-et-tilrettelagt-musikkprosjekt/>).
- Metell, M. (2019). Musikkafeen: om å skape et musikktilbud sammen. Poster på Polyfon konferanse (<https://gamut.w.uib.no/polyfon/polyfon-konferansen/musikkafeen-om-a-skape-et-musikktilbud-sammen/>)
- Metell, M. & Ødegaard, E.E. (2020). Fra uro til moro, fra moro til ro - Musikk som ressurs for sped- og småbarn og deres familier. *Moro - En konferanse om ro, uro og moro* (20.02.2020).
- Metell, M. (2020). Co-musicking with (neuro)diverse families in a music café: practical reflections and theoretical perspectives (Maren Metell)
- Metell M. (2020). Å forske sammen med småbarn i og gjennom musikkafeen: Utfordringer og muligheter (Doing research together with young children in and through the music café: Challenges and possibilities). Norsk barnehageforskningskonferansen (28.-30.09.2020).
- Stige, B. & Aarø, L.E. (2012). *Invitation to Community Music Therapy*. New York: Routledge.